
A készpénzzel történő fizetéshez való jog az európai monetáris politika árnyékában, avagy az Európai Központi Bank és az új alapjog viszonya*

Lindt Roland**

2026-ra már három uniós tagállamról – a releváns alkotmánymódosítások kronológiai sorrendje szerint Szlovákiáról, Magyarországról és Szlovéniáról – mondható el, hogy alkotmányos szinten elismerték a készpénzzel történő fizetéshez való jogot. Az Európai Központi Bank több véleményt is kibocsátott, amelyekben felmerült az uniós joggal való összeegyeztethetőség problematikája. Az eurózóna tagjaiként Szlovákia és Szlovénia mozgástere jelentősen szűkebb a hivatalos fizetőeszközzel kapcsolatos kérdéseket illetően Magyarországhoz képest, ugyanakkor az uniós intézmény egyik esetben sem nyilatkozott döntően támogatóan. Megnyugtató válasz hiányában jelen írás az új alapjog körüli ebbéli dilemmákat járja körül.

Kulcsszavak: készpénzzel történő fizetéshez való jog, EUMSZ 128. cikk, Európai Központi Bank, inkluzivitás, magyar euró

The right to pay in cash in the shadow of the European monetary policy – The relation between the European Central Bank and the new fundamental right

Until 2026, three Member States – Slovakia, Hungary, and Slovenia, in the chronological order of their relevant constitutional amendments – have constitutionally recognised the right to pay in cash. The European Central Bank has adopted opinions raising concerns regarding compliance with EU law. As members of the eurozone, Slovakia and Slovenia have significantly less leeway concerning regulation related to the official currency compared to Hungary. However, the EU institution in question has not issued a decisively supportive statement in either case. In the absence of a reassuring response, this article explores the dilemmas surrounding this new fundamental right.

Keywords: right to pay in cash, Art. 128 of TFEU, European Central Bank, inclusivity, Hungarian euro

<https://doi.org/10.32980/MJSz.2026.1.84>

* Jelen tanulmány a Kulturális és Innovációs Minisztérium Egyetemi Kutatói Ösztöndíj Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.

** Egyetemi tanársegéd, Miskolci Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Államtudományi Intézet, Alkotmányjogi Tanszék; PhD-hallgató, Miskolci Egyetem, Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola.

1. Bevezető gondolatok

Az utóbbi évtizedben a szakmai diskurzus középpontjába került a tagállami szuverenitás kérdésköre az Európai Unió intézményeinek hatáskörgyakorlásával összefüggésben, nem kizárólag tudományos berkeken belül. Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) (továbbiakban: Alaptörvény) kifejezetten szofisztikált megfogalmazásban rendezi hazánk viszonyát az Európai Unióval: „Magyarország az Európai Unióban tagállamként való részvétele érdekében nemzetközi szerződés alapján – az alapító szerződésekből fakadó jogok gyakorlásához és kötelezettségek teljesítéséhez szükséges mértékig – az Alaptörvényből eredő egyes hatásköreit a többi tagállammal közösen, az Európai Unió intézményei útján gyakorolhatja.”¹ Balogh-Békesi Nóra felhívja a figyelmet a szövegezés változására az 1949. évi XX. törvény által rögzített csatlakozási klauzulához képest: az „önálló, az Európai Unió intézményei útján megvalósuló” hatáskörgyakorlás helyébe a „többi tagállammal közösen megvalósuló, az Európai Unió intézményei útján” való hatáskörgyakorlás szövegezés lépett. Véleménye szerint ez lehetségessé tesz egy olyan értelmezést, miszerint „a magyar Alaptörvény nem ‘támogatja’ a további integrációt [...]”.² Habár ez az állítás ebben a formában túlzónak tűnhet, annyi bizonyosan kitűnik a citált alaptörvényhelyből, hogy tagállamként nem áll érdekünkben, hogy a csatlakozási szerződéssel megvalósult hatáskör-átruházás alapján az Európai Unió intézményei – szerződésmódosítás nélkül – túlterjeszkedjenek a lefektetett kereteken. 2026-ban arról számolhatunk be, hogy az alkotmányozó hatalom ez irányú aggodalma nem volt alaptalan.

Az Alaptörvény már részben idézett E) cikke a hetedik alaptörvénymódosítás révén kiegészült egy Magyarország szuverenitását az uniós intézményekkel szemben védő korlátozó rendelkezéssel, miszerint a szupranacionális hatáskörgyakorlásnak „összhangban kell állnia az Alaptörvényben foglalt alapvető jogokkal és szabadságokkal, továbbá nem korlátozhatja Magyarország területi egységére, népességére, államformájára és állami berendezkedésére vonatkozó elidegeníthetetlen rendelkezési jogát.” Köztudott, és már az indokolás³ sem palástolta a tényt, hogy az alaptörvénymódosítás fő oka az Európai Unió által tervezett kötelező betelepítési kvótával szembeni fellépés volt. Véleményem szerint jelenleg a népesség kérdésén túlmenően egy alapjogi tárgyú konfliktus is kibontakozóban van.

A tizenötödik alaptörvénymódosítás az Alaptörvény XIII. cikkébe, a tulajdonhoz és az örökléshez való jogok mellé beiktatta a készpénzzel történő fizetéshez való

¹ Alaptörvény E) cikk (2) bek. A klauzula kimerítő elemzése e helyen nem célom. A legfontosabb szempontok összefoglalásáról és a vonatkozó alkotmánybíróági gyakorlatról lásd: Varga Zs. András – Berkes Lilla: *Constitutional Identity and Relations Between the European Union Law and the Hungarian Law*, in: *Common Values and Constitutional Identities – Can Separate Gears Be Synchronised?* (eds. Varga Zs. András – Berkes Lilla), Miskolc-Budapest, Central European Academic Publishing, 2023, 174–179. o.

² Balogh-Békesi Nóra: Szuverenitásféltes és alkotmány, in: *Az állam szuverenitása – Eszmény és/vagy valóság – Interdiszciplináris megközelítések* (szerk. Takács Péter), Budapest- Győr, MTA Jogtudományi Intézet, Gondolat, 2015, 269. o.

³ T/15422. iromány, 4. o.

jogot. Habár kétségkívül újszerű, de nem példátlan helyzet állt elő ezáltal. Az Európai Unió tagállamai közül elsőként az Ausztriában merült fel a tárgyalta jog alkotmányba foglalásának elképzelése, de a 2021 decemberétől kancellári tisztséget betöltő Karl Nehammer 2025 januári lemondását követően a kérdéskör kevesebb figyelmet kapott, alkotmánymódosításra a mai napig nem került sor. Csehországban 2022-ben volt hasonló kezdeményezés a Szenátus előtt, azonban a javaslat végül elutasításra került. A jelenlegi cseh miniszterelnök, Andrej Babiš ugyan kifejezte szándékát 2026 januárjában, hogy alkotmányba iktassa a koronát hivatalos fizetőeszközként – ezzel párhuzamosan pedig a készpénzhasználathoz fűződő jogot is – az ígéret megtartására csekély esély mutatkozik, hiszen pártja a cseh parlament mindkét házában híján van az alkotmányozó többségnek.⁴ Hazánkat így Európában csak Szlovákia előzte meg e területen, ugyanis a Szlovák Köztársaság Alkotmánya (továbbiakban: szlovák alkotmány)⁵ 2023 júliusában kiegészült a 39a. cikkel, amely garantálja a készpénz mint törvényes fizetőeszköz jegybank általi kibocsátását, amely eseményt az Európai Központi Bank (továbbiakban: EKB) 2024. január 11-én kelt véleményében (továbbiakban: EKB vélemény 1.)⁶ több aspektusból is kritikával illetett. Legújabb fejleményként szintén hangsúlyozandó, hogy 2025 decemberében a Szlovén Köztársaság Alkotmányának (továbbiakban: szlovén alkotmány)⁷ alapjogi katalógusa szintén bővült a készpénzhasználathoz fűződő jogot magába foglaló 74.a cikkel.⁸ Szemben a szlovák és magyar példákkal, a szlovén jogalkotó az EKB véleményét előzetesen kikérte, ekként megelőzve az új alkotmányos normát érő, potenciális jövőbeli kritikát.

A következőkben bemutatom a releváns tagállami alkotmányos rendelkezéseket, valamint az EKB előbbiekkal összefüggésben megfogalmazott észrevételeit, továbbá elemzem az uniós intézmények és a tagállamok által gyakorolt hatáskörök problematikáját a tárgyalta normakonfliktus kapcsán.

2. Egy régi-új kihívás az európai integráció előtt, avagy hol húzódnak az uniós hatáskörgyakorlás határai?

Az integráció elmélyülésének története végsősoron mindig is a tárgyalta szupranacionális szervezet által gyakorolt hatáskörök bővüléséről szólt. Ami annak idején Európai Szén- és Acélközösségként kezdte meg pályafutását csupán a kereskedelmi tevékenység egy szűk körére koncentrálva – megelőzendő a harmadik világháború kirobbanását –, mára már talán közelebb áll egy európai politikai

⁴ Cameron, Rob: Unpacking Czechia's devotion to cash and its currency, *DW*, 2026.01.06., <https://p.dw.com/p/56O0Z> (Letöltve: 2026.04.13.)

⁵ 460/1992 Zb. – Ústava Slovenskej republiky

⁶ Opinion of the European Central Bank of 11 January 2024 on a constitutional law on cash as legal tender and access to cash (CON/2024/1)

⁷ Ustava Republike Slovenije, Uradni list RS, št. 33/91-I, et seq.

⁸ Szlovénia után e sorok írásáig a svájci alkotmány monetáris politikával foglalkozó 99. cikkét is kiegészítették szlovák alkotmányban foglalt alkotmányos garanciához hasonlóan. E módosítást a továbbiakban nem tárgyalom.

unióhoz a gyakorlatban, mint egyfajta gazdasági integrációhoz.⁹ Ez a fajta „végső elköteleződés” azonban a tagállami érdekek kereszttüzében nem tud könnyen megvalósulni.

Az Európai Unió fejlődéstörténetének egy pontján közel állt ahhoz, hogy hasonlatossá váljon egy föderatív államhoz: a tagállamok képviselői által 2004 októberében aláírt Európai Alkotmányt létrehozó szerződésnek eredetileg 2006 novemberében kellett volna hatályba lépnie, azonban a valamennyi tagállam ratifikációját igénylő dokumentum végül – a vonatkozó francia és holland népszavazások szerencsétlen alakulása miatt – megbukott.¹⁰ Habár a szerződés szövegének egy jelentős része nem veszett kárba a Lisszaboni Szerződésnek köszönhetően, a politikai üzenet értelmezhető úgy, hogy az európai államok nemet mondtak egy föderatív, illetve ahhoz közel álló berendezkedésre.

Az elsődleges uniós jog, pontosabban az Európai Unió működéséről szóló szerződés (továbbiakban: EUMSZ) rögzíti azon politikák összességét, amelyeket az uniós intézmények valamilyen mértékben alakíthatnak,¹¹ majd ezek tartalmát, a konkrét hatásköröket külön fejezetekben cizellálja. Az alapító szerződések szövegének módosítása valamennyi tagállam konszenzusát igényelné, ezáltal az átruházott hatáskörök számának növelése, illetve azok terjedelmének bővítése csak a mindenkori politikai attitűdöktől függő, körülményes kormányközi egyeztetési folyamat révén valósulhat meg. Következésképp az uniós intézmények mozgástere tartósan és precízen meghatározott (elméletileg).

Az elmúlt néhány év magyar szakirodalma egyre többször foglalkozik a „lopakodó hatáskörelvonás”¹² problematikájával.¹³ De miről is van szó pontosan? A szakértők által egységesen elfogadott meghatározás hiányában szükséges áttekinteni a különböző szemléleteket. Bóka János az alábbi kontextusban foglalkozik a jelenséggel:¹⁴

⁹ A politikai unió lehetséges megközelítéseinek és megvalósulásának kérdéseiről lásd: Koller Boglárka: Politikai unió vagy nemzetek Európája? A milliós dolláros kérdés margójára, *Európai Tükör*, 24 (2021) 3., 16–20. o.

¹⁰ A kialakult helyzet részletes elemzéséről lásd: Angyal Zoltán: Az Európai Alkotmányszerződés ratifikációs válsága, avagy a közvetlen demokrácia és az integráció kollíziója, *Acta Universitatis Miskolcensis, Sectio Juridica et Politica*, 25 (2007) 1., 179–183. o.

¹¹ EUMSZ 2–6. cikkek

¹² Lásd: Bóka János: Az Európai Unió varázstalanítása – Gondolatok az Európai Unió jövőjéről szóló konferenciáról, *Európai Tükör*, 24 (2021) 2., 167–177. o.; Blutman László – Medvegy Dalma – Schiffner Ilona: Európai Unió: a „lopakodó hatáskörelvonás” jogi összefüggésekben, *Európai Jog*, 23 (2023) 4., 1–11. o.; Budai Péter: Az Unió és a nemzetközi szervezetek joga? Guy Fiti Sinclair elméletének alkalmazása az Európai Unió fejlődésére, *Iustum Aequum Salutare*, 19 (2023) 4., 299–317. o.; Mercz Mónika: Az EU jövője a fogalmak hálójában, *Jogelméleti Szemle*, 26 (2025) 1., 92–101. o.

¹³ A hazai szerzők tollából származó angol nyelvű írásokban a terminus fordításaként találkozhatunk a „creeping extension of the Union competences” és a „stealthy transfer of powers” szókapcsolatokkal is. Erdős Éva – Kiss Lilla Nóra: Creeping extension of EU competences or textbook exception that proves the rule? Some remarks on C-591/17., Austria v Germany case, *European Integration Studies*, 15 (2019) 1., 104. o.; Bóka János – Krajnyák Enikő: Control Mechanisms in the Conditionality Regulation, in: *The Supranational Interpretation of the Rule of Law* (ed. Bóka János), Miskolc-Budapest, Central European Academic Publishing, 337. o.

¹⁴ Bóka: i.m. 175. o.

„Az európai integráció finalitásának mítosza szerint az egységfolyamat progressziója nemcsak kívánatos, hanem szükségszerű és az integrációs intézményrendszer működésébe kódolt folyamat, amihez a tagállamok csatlakozásukkor politikai jóváhagyásukat adták. A mítosz az Európa népei közötti egyre szorosabb egység (*ever closer Union*) célkitűzését úgy értelmezi, hogy ez a folyamat, amely hatáskörök és döntések szupranacionális szintre szivárgását (lopakodó hatáskörelvonás) jelenti, kikerült a tagállamok politikai ellenőrzése alól, és annak dinamikáját rajtuk kívülálló, pontosabban meg nem nevezett tényezők határozzák meg.”

Itt tehát egy – a szerző által éles kritika alá vont – integracionista szemlélet tükröződik, amely feltételezi az integráció elmélyítése mellett elkötelezett tagállamok hallgatólagos beleegyezését a folyamatba. Blutman László és szerzőtársai a szuverenista álláspontot megjelenítve írják, hogy „az Unió apró lépésekben – akár jogalkotással, akár az Európai Unió Bíróságának döntéseivel – szinte észrevétlenül, fokozatosan bővíti a hatásköreit az alapító szerződésekben biztosított tagállami hatáskörök terhére.”¹⁵ Ezek elsősorban nem jogtudományi, hanem politológiai megközelítések. Budai Péter – Sacha Gaben gondolatmenetét adaptálva – adja a leginkább cizellált, jogi fókuszú magyarázatot, miszerint a „szűk értelemben vett lopakodó hatáskör esetén az Unió olyan területen él a jogalkotás lehetőségével, amelyre vonatkozóan nem rendelkezik kifejezett hatáskörrel, vagyis ún. közvetett jogalkotást alkalmaz.”¹⁶ Az eszmefuttatás szerint erre az EUMSZ 114. (belső piac megteremtésének és működésének jogalapja) és 352. (rugalmassági klauzula) cikkei biztosították a jogalapot. Ezt kiegészítendő, a tág értelmezés szerint a hatáskörelvonás ennél sokkal indirektebb módokon is megvalósulhat; e körben szerepe lehet többek között az Európai Unió Bírósága jogfejlesztő tevékenységének, az Európai Unió bevonásával kötött nemzetközi szerződéseknek, egyes *soft law* jellegű dokumentumoknak, etc.¹⁷

Jelen munkának nem célja a lopakodó hatáskörelvonás fogalmának megalkotása, ezért csupán a koncepció kulcs elemeit kísérem meg összefoglalni, úgy mint: (I) az Európai Unió intézményei tevékenységéből eredő *folyamat*, amely révén (II) az alapító szerződésekben foglalt, *explicit felhatalmazás*, továbbá másfajta *tagállami konszenzus nélkül* (III) *hatás*-, illetve *döntési jogkörök* (IV) tagállami szintről *szupranacionális szintre* kerülnek.

A továbbiakban okfejtésem középpontjában annak vizsgálata áll, hogy az EKB következőkben tárgyalt véleményei ugyancsak e jelenség megnyilvánulásaként értelmezhetők-e. Ennek eldöntéséhez azonban nélkülözhetetlen előbb röviden reflektálni a releváns uniós politika fundamentumaira.

¹⁵ Blutman – Medvegy – Schiffner: i.m. 1. o.

¹⁶ Budai: i.m. 309. o.

¹⁷ Részletesen lásd: *uo.* 310–312. o.

3. A hivatalos fizetőeszközre vonatkozó főbb szabályok az uniós monetáris politikában

Minthogy nem célom részletekbe menően elemezni a gazdasági és monetáris unió szabályozási keretrendszerét, továbbá az EUMSZ értelmében a gazdaságpolitika és a monetáris politika eleve eltérő típusú hatásköröknek minősülnek,¹⁸ ekként kizárólag utóbbi néhány, a hivatalos fizetőeszközökre vonatkozó normáját emelem ki.¹⁹

Elsőként fontos megjegyezni, hogy az EUMSZ hatályos szövege ideiglenes állapotként definiálja, hogy az eurózóna egyelőre nem terjed ki valamennyi tagállamra, meglehet a kimaradók köre egyre szűkül. Bulgária 2026-tól bevezette hivatalos fizetőeszközként az eurót, ekként már csak hat tagállam – Csehország, Dánia, Lengyelország, Magyarország, Románia és Svédország – esetében várat magára a csatlakozás.²⁰ Dániát leszámítva az államok e körét nevezi az EUMSZ „eltéréssel rendelkező tagállamoknak”, amelyekre ezáltal nem vonatkoznak bizonyos szerződési kötelezettségek, így a bankjegy- és érmekibocsátás szabályozása sem;²¹ esetükben mindazonáltal közös érdekű ügynek tekintendő az árfolyam-politika.²²

A törvényes fizetőeszközre vonatkozó legalapvetőbb szabályokat az EUMSZ 128. cikke rögzíti. Ennek megfelelően az eurobankjegyek kibocsátásának engedélyezésére, valamint a kibocsátható euroérmek mennyiségének jóváhagyására kizárólag az EKB jogosult. A bankjegyek kibocsátására (emissziós jog) már ugyan a nemzeti központi bankok is jogosultak, ugyanakkor a gyakorlatban e tevékenységet szintén az EKB végzi. Bár a szerződés explicit módon nem utal rá, a bankjegyek forgalomba hozatala, onnan való kivonása, illetve fizikai kezelése – vagyis a technikai feladatok – a nemzeti központi bankok szintjén realizálódnak.²³ Erre vonatkozóan kiemelt jelentőséggel bír tárgyunkban, hogy a nemzeti hatóságok kötelesek konzultálni az EKB-val a hatáskörébe tartozó valamennyi jogszabálytervezettel kapcsolatban, amelyekkel összefüggésben utóbbit vélemény előterjesztési jog is

¹⁸ Míg előbbi terén csak a tagállamok politikája összehangolásának elősegítéséről van szó, addig utóbbi – az eurózóna részét képező tagállamok tekintetében – kizárólagos uniós hatáskör. EUMSZ 3. cikk (1) bek. c) pont és 5. cikk (1) bek.

¹⁹ A gazdasági és monetáris unióról összefoglaló munka gyanánt lásd: A gazdasági és monetáris unióról összefoglaló munka gyanánt lásd: Angyal Zoltán: *Az európai gazdasági és monetáris unió kialakulásának és működésének intézményi és jogi vonatkozású kérdései*, Európai Műhelytanulmányok 105. szám, a Miniszterelnöki Hivatal és a Nemzeti Fejlesztési Hivatal kiadványa, 2005, 1–160. o.; Marinkás György: *The 'Almost Completed House': An Introduction to the Economic and Monetary Union*, in: *Economic Governance. The Impact of the European Union on the Regulation of Fiscal and Monetary Policy in Central European Countries* (ed. Nagy Zoltán), Miskolc-Budapest, Central European Academic Publishing, 2024, 641–668. o.

²⁰ Pontosabban csak öt tagállam esetében, hiszen Dánia kimaradási joggal rendelkezvén nem köteles az euró bevezetésére.

²¹ EUMSZ 139. cikk; Angyal Zoltán: *Gazdasági és monetáris unió*, in: *Internetes Jogtudományi Enciklopédia* (szerk. Jakab András – Könczöl Miklós – Menyhárd Attila – Sulyok Márton), 2023, <http://ijoten.hu/szocikk/gazdasagi-es-monetaris-unio>, [46]

²² EUMSZ 142. cikk

²³ Angyal: *Gazdasági és monetáris unió* [67]–[69]

megilleti.²⁴ Bár a szabályozási logikából első látásra az következhetne, hogy ez a kötelezettség az eltéréssel rendelkező tagállamokra nem – így Magyarországra sem – terjed ki, az EUMSZ 139. cikk (2) bekezdés c) pontja világossá teszi, hogy a 127. cikk említett bekezdése alól ez a kör sem mentesül.²⁵

Ennek megfelelően azt mondhatjuk, hogy a szlovák és a szlovén alkotmánymódosítások esetei tanulsággal szolgálhatnak mind az eurózóna tagjaira, mind a kimaradókra nézve.

4. A Szlovák Köztársaság Alkotmányának 39a. cikkéről szóló EKB vélemény

A lopakodó hatáskörelvonás jelenségének tisztázását, valamint a hivatalos fizetőeszközre vonatkozó főbb szabályozási pontok felidézését követően megfelelő kontextusban értékelhetjük az EKB vélemények tartalmát, kezdve a Szlovákiát érintő dokumentummal. Mindezt megelőzően azonban még érdemes röviden reflektálni magára az alkotmánymódosításra, amely a magyar alaptörvényhelynél számottevően részletesebb módon több részjogosítványt is nevesít.

4.1. A készpénzzel történő fizetéshez való jog tartalma Szlovákiában. A szlovák alkotmány módosítása 2023 júniusában került elfogadásra a 241/2023. alkotmányos törvény révén, amelynek indokolása számos okot sorakoztat fel a készpénzzel történő fizetéshez való jog alkotmányos alapjogként való elismerése mellett.²⁶ A szlovák jogalkotó egyrészt így látja biztosítottnak, hogy a tartozás készpénzben való kiegyenlítése mint opcionális fizetési mód elérhető legyen, másfelől a (fizikai) pénz kibocsátása ekként lehet alkotmányosan garantált. Az újonnan elismert alapjogot dogmatikailag összekapcsolja a magánélethez való joggal, egyszerre annak biztosítékeként és logikus következményeként interpretálja. Gyakorlatiasabb megközelítésben utal az alacsony jövedelmű társadalmi csoportok, valamint a készpénzadományokból működő társadalmi szervezetek védelmére, továbbá a készpénz meghatározó szerepére a fiatalok pénzügyi kultúrájának

²⁴ EUMSZ 127. cikk (4) bek. és 282. cikk (5) bek. Az EKB tanácsadói és eurobankjegyekkel kapcsolatos hatásköreit megerősítik a Központi Bankok Európai Rendszere és az Európai Központi Bank alapokmányának 4. és 16. cikkei azzal a többletelemmel, hogy utóbbi a bankjegykibocsátás engedélyezését kifejezetten az EKB Kormányzótanácsának döntési kompetenciájába utalja. Az Európai Unió működéséről szóló szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata – (4.) Jegyzőkönyv a Központi Bankok Európai Rendszere és az Európai Központi Bank alapokmányáról (HL C 202., 2016.6.7., 230–250. o.)

²⁵ Ezt megerősíti az EKB-val folytatott konzultációkról szóló tanácsi határozat, amely ugyan alapfogalomként kezeli a 'részlet vevő tagállamot' – ez értelemszerűen az eurózónához már csatlakozott tagállamokra utaló terminus –, mégis valamennyi tagállamra nézve írja elő a konzultáció kötelező lefolytatását az EKB hatáskörébe tartozó ügyekben készített jogszabálytervezetekkel összefüggésben, ideértve a fizetőeszközökre és monetáris politika eszközeire vonatkozó szabályokat is. A Tanács határozata (1998. június 29.) a nemzeti hatóságoknak az Európai Központi Bankkal a jogszabálytervezetekről folytatott konzultációjáról (HL L 189., 1998.7.3., 43. o.)

²⁶ 241/2023 Z. z. – 241 Ústavný zákon z 15. júna 2023, ktorým sa dopĺňa Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. v znení neskorších predpisov – Dôvodová správa

kialakulásával összefüggésben. Természetesen az alapjogkorlátozás több esetben megengedett, erről külön törvény rendelkezik.²⁷

A Szlovák Köztársaság Alkotmánybírósága e sorok írásáig nem értelmezte a szlovák alkotmány 39a. cikkét. Mivel a releváns szakirodalomban is csak elvétve találkozni a tárgyalt kérdéskörrel, az alapjog pontos tartalma máig bizonytalannak mondható. Az alkotmányhely szigorúan textualista interpretációja révén azonosíthatjuk (I) a pénzkibocsátás alkotmányos garanciáját [39a. cikk (1) bek.], valamint (II) a jogot ahhoz, hogy termékek és szolgáltatások igénybevételeért készpénzben fizessük meg az ellenértéket [39a. cikk (2) bek. első fordulat], továbbá (III) a jogot ahhoz is, hogy a bankokban készpénzes műveleteket hajthassunk végre [39a. cikk (2) bek. második fordulat]. (Előbbi részjogosítvány kapcsán jegyzi meg a citált cikk, hogy a készpénzes fizetés elfogadását csak észszerű vagy általánosan elfogadott okból lehet visszautasítani.) Ezzel szemben Marek Domin három részjogosítványt különít el: (I) jog termékek és szolgáltatások ellenértékének kiegyenlítésére törvényes fizetőeszköznek minősülő készpénzzel; (II) jog készpénzes műveletek végrehajtására a bankokban; (III) a készpénz-visszafizetés joga.²⁸ Utóbbit, bár *expressis verbis* nem jelenik meg a szlovák alkotmány szövegében, azért nevesíti, mert gyakorlati szempontból az első két jog megvalósulása előfeltételének tartja. Viliam Poništ ezzel szemben négy komponenst is említ: (I) a készpénz kibocsátásához való jogot; (II) a készpénzes fizetésekhez való jogot; (III) a készpénzes tranzakciókhoz való jogot; (IV) a készpénz visszautasításához való jogot (korlátok között).²⁹

A fentiek alapján könnyen belátható, hogy nem beszélhetünk konszenzusról a készpénzzel történő fizetéshez való jog tartalmát illetően, annak alkotmánybíróági értelmezése indokolt lenne; különösen abban a tekintetben, hogy a készpénz kibocsátásával összefüggő szövegrészt valójában alkotmányos garanciaként vagy alapjoként kezelendő.

4.2. Az Európai Központi Bank véleménye. Miroslav Štrkolec 2023 őszén kelt kéziratában aggodalmát fejezte ki, hogy a szlovák alkotmány tárgyalt módosítása konfliktust eredményezhet az uniós és a nemzeti jog között.³⁰ 2024 januárjában kiderült, nem alaptalanul, hiszen az EKB vélemény formájában reagált a változásra.

²⁷ A vonatkozó törvény annak megfelelően határozza meg a készpénzes fizetés maximális összegét, hogy mely két jogalany között zajlik a fizetési művelet. Az alkotmánymódosítás hatálybalépésével (2023. július 1.) egyidejűleg a felső korlátot egységesítette a jogalkotó, majd 2026. január 1-jétől visszavezetésre került a korábbi megoldás, a magasabb limitet meghagyva kizárólag a természetes személyek közötti ügyletekre nézve. 394/2012 Z. z. Zákon o obmedzení platieb v hotovosti. A részletekről lásd: Horáčíková, Viktória: Changes in the restriction of cash payments from 1 January 2026, *Emineo Partners*, 2025.12.16., <https://www.emineopartners.sk/en/changes-in-the-restriction-of-cash-payments-from-1-january-2026/>

²⁸ Domin, Marek: Constitutional Right to Use Cash in Slovakia: A Real Tool of Protection or Pre-election Populism?, *IACL-AICD Blog*, 2023.08.29., <https://blog-iacl-aicd.org/2023-posts/2023/8/28/constitutional-right-to-use-cash-in-slovakia-a-real-tool-of-protection-or-pre-election-populism>

²⁹ Poništ, Viliam: Zakotvenie „práva na hotovosť“ v Ústave Slovenskej republiky, *Justičná revue*, 75 (2023) 12., 1396. o.

³⁰ Štrkolec, Miroslav: Slovakia: The Path From Monetary Sovereign to Common European Rules, in: *Economic Governance. The Impact of the European Union on the Regulation of Fiscal and Monetary*

Mint már fentebb utaltam rá, az EKB vélemény 1. több ponton kritizálta a szlovák alkotmányozás tárgyalt produktumát. Már a bevezető rész rögzíti a tagállam kötelezettségének elmulasztását, mivel az alkotmánymódosítás tárgya a hivatalos fizetőeszköz, amely a vonatkozó 1998-as tanácsi határozat³¹ értelmében megkövetelte volna az EKB-val való előzetes konzultáció lefolytatását. A tárgyalt vélemény ugyanezen jogalap kapcsán került kibocsátásra.

Az EKB az egyes észrevételeket a textualista értelmezés során azonosított három elemhez fűzi. Elsőként a pénzkibocsátás alkotmányos garanciájára nézve állapítja meg, hogy nincs összhangban az EUMSZ 128. cikkével, mivel az EKB kizárólagos kompetenciája dönteni a hivatalos fizetőeszköz kibocsátásáról, azt tagállam nem garantálhatja.³²

A készpénzes fizetéshez való jog kapcsán ugyan kimondja, hogy az alkotmányhely céljában és tartalmában nem ellentétes az uniós joggal,³³ ugyanakkor az eurobankjegyek és -érmék törvényes fizetőeszközi minőségéről szóló rendelettervezettel³⁴ összehasonlítva megállapítja, hogy az erősen eltérő tagállami szövegezés alkalmazása sajátos, az uniós joggal összhangban nem lévő tartalmat eredményezhet. A helyzet orvoslására javaslatként fogalmazódik meg a 39a. cikk (1) bekezdésének, továbbá a (2) bekezdés első fordulatának törlése, illetve módosítása akként, hogy csupán visszautaljanak az uniós normára.³⁵

Végezetül az EKB vélemény 1. a készpénzzel történő banki műveletek végzéséhez való jog alkotmányos védelmét üdvözlendőnek ítéli meg, ugyanakkor utal rá, hogy a részjogosítvány ebben a formában értelmezési nehézségeket vet fel. Megoldási javaslatként kerül megfogalmazásra, hogy törvényi szabályozás rendezze a norma személyi (a bankok bárki részére kötelesek elvégezni a készpénzes műveleteket, vagy csak saját ügyfelek esetében), valamint tárgyi (pontosan mely műveletekre vonatkozik az alapjog) hatályát.³⁶ Ezen a ponton konstatálható, hogy az EKB-nak nem célja az alapjogi minőség megszüntetése, az észrevételek elsősorban az uniós jognak való megfelelés és a normavilágosság követelményeire építenek.

5. A Szlovén Köztársaság Alkotmányának 74.a cikkéről szóló EKB vélemény

Szlovéniával összefüggésben is indokolt elsőként magára az alkotmányos rendelkezésre fókuszálni, majd csak ezt követően tárgyalni az EKB vonatkozó álláspontját.

Policy in Central European Countries (ed. Nagy Zoltán), Miskolc-Budapest, Central European Academic Publishing, 2024, 818. o.

³¹ Lásd: 25. lj.

³² EKB vélemény 1., 3.1

³³ EKB vélemény 1., 3.2.4

³⁴ Európai Bizottság: Javaslat – Az Európai Parlament és a Tanács rendelete az eurobankjegyek és euroérmék törvényes fizetőeszközi minőségéről, COM(2023) 364 final

³⁵ EKB vélemény 1., 3.3.3

³⁶ EKB vélemény 1., 3.4.3

5.1. A készpénzzel történő fizetéshez való jog tartalma Szlovéniában. A szlovén alkotmánymódosítás gondolata társadalmi kezdeményezésből fakadt: a *Povezani smo* nevű egyesület ötvenezerénél is több támogató aláírást szerzett 2023-ban az ügy érdekében. Az eredeti kezdeményezésben szereplő javaslat szövege jelentősen részletesebb lett volna, és a szlovén alkotmány 50. cikkét (szociális biztonsághoz való jog) követően szándékozták elhelyezni azt. Az alkotmánymódosítás indokolása rögzíti,³⁷ hogy a tárgyalt alapjog természetét tekintve inkább egyfajta 'újhullámos' gazdasági jog, mintsem klasszikus szabadságjog, és a 74. cikkel (vállalkozás szabadsága) való szorosabb kapcsolata miatt került végül a szlovén alkotmány III. fejezetébe.³⁸

Az indokolás szintén kifejezésre juttatja, hogy a hatályba lépett szűkszavúbb megfogalmazás valójában a szélesebb körű védelmet konstituál az eredeti szövegjavaslatnál, miszerint „a mindenkori jogszabályokkal összhangban mindenkinek joga van a készpénzhasználathoz banki, valamint más típusú jogi tranzakciók során”.³⁹ A 'törvényes fizetőeszköz' kifejezés a végleges szövegben nem szerepel, ezáltal jelezve, hogy a készpénzhasználathoz való jog nem kizárólag az eurobankjegyekre és -érmékre terjed ki, hanem a fizikai formában létező pénzre általában. A 'jogi tranzakciók' megfogalmazást kiterjesztően kell értelmezni, miszerint e körbe sorolható minden jogalanyok közötti ügylet, amely jogok és kötelezettségek változásával jár; a készpénzes banki ügyletekhez való jog – a norma által kiemelt kategóriaként – hatálya kiterjed, és így kötelezi mind a belföldi, mind a külföldi bankokat, illetve leányvállalataikat.⁴⁰ Az alapjog természetesen korántsem abszolút természetű, a jogszerű korlátozások széles köre valósulhat meg törvényi szinten.⁴¹

5.2. Az Európai Központi Bank véleménye. Hasonlóan Štrkolec álláspontjához Szlovákia esetében, Samo Bardutzky a szlovén alkotmánymódosítással szemben fejezte ki kételyeit az uniós joggal való összeegyeztethetőség kérdésében.⁴² Noha az indokolás szerint jelen helyzetben az új alapjog tartalma semmilyen módon nem sért uniós jogot,⁴³ elengedhetetlen a kérdéssel összefüggésben szemügyre venni az EKB hivatalos álláspontját. Született EKB vélemény a 2023-as eredeti szövegjavaslattal

³⁷ Obrazložitev Ustavnega zakona o dopolnitvi III. poglavja Ustave Republike Slovenije (továbbiakban: indokolás), 6–7. o.

³⁸ Az első tervezet szerint az 'Emberi jogok és alapszabadságok' című II. fejezetben foglalt volna helyet az új rendelkezés, ellenben végül – az említett ok miatt – a 'Gazdasági és társadalmi viszonyok' című III. fejezet részeként lépett hatályba. Bár utóbbi megfogalmazásból nem következik egyértelműen, valójában e fejezet is alapjogokat deklaráló normákat tartalmaz.

³⁹ A szlovén alkotmány 74. cikké alapján a szerző saját fordítása.

⁴⁰ Indokolás, 9–10. o.

⁴¹ Meg kell jegyezni, hogy az eredeti és a 2025 decemberében elfogadott szövegjavaslatok mellett 2025 márciusában közzétett a kifejezetten erre a célra létrehozott szakértői csoport egy – a kiindulópont és a végeredmény szempontjából – köztes jellegű tervezetet is. Az eredeti és a köztes tervezet elemzéséről részletesen lásd: Bardutzky, Samo: Konstitucionalizacija uporabe gotovine in ustavnorevizijska nomotehnika, *Pravni letopis*, 18 (2025) 1., 394–404. o.

⁴² Uo. 390–391. o.

⁴³ Indokolás, 8–9. o.

összefüggésben is,⁴⁴ ennek főbb pontjai ismertetésétől azonban eltekintek, kizárólag a szakértői csoport munkadokumentumának publikálását követően kibocsátott, 2025 szeptemberében kelt véleménynyel (továbbiakban: EKB vélemény 2.)⁴⁵ foglalkozom.

Az EKB a készpénzes banki tranzakciókkal összefüggő jogot – akárcsak Szlovákia tekintetében – itt is támogatja, ugyanakkor elengedhetetlennek tartja, hogy a másodlagos joganyag (*secondary legislation*) pontosan határozza meg, konkrétan mely műveletekre terjed ki a jog tárgyi, illetve mely személyi körre – kizárólag az adott banknál számlával rendelkező ügyfelekre vagy bármely személyre – terjed ki a jog személyi hatálya.⁴⁶

Az egyéb jogi tranzakciókra vonatkozó második fordulatot a dokumentum már fenntartással kezeli, mivel állítja, az valójában az uniós joganyag reprodukciója a nemzeti jogrendszer szintjén. Megjegyzi, hogy kivételes esetben, ha az a nemzeti joganyag koherenciáját és értelmezhetőségét szolgálja, az uniós jog közvetlenül alkalmazandó rendelkezése ugyan átültethető a tagállami jogszabályba, mindazonáltal ebben a konkrét helyzetben – az uniós és a szlovén szövegezek eltéréseiből fakadóan – a tagállami norma inkább vezethet bizonytalan, uniós joggal adott esetben nem összhangban lévő értelmezéshez. Ebből következően az EKB javasolta a második fordulat eltávolítását a végleges szövegből, esetleg annak helyettesítését egy, az uniós szabályokra való egyszerű utalással;⁴⁷ ezt a javaslatot a 74.a cikk hatályos szövegét látva elmondható, hogy a szlovén alkotmányozó nem fogadta el.

Megállapítható tehát a két vizsgált EKB vélemény tükrében, hogy az uniós intézmény konzisztens álláspontot képvisel a készpénzzel történő fizetéshez való joggal összefüggésben, amely nem veti el alapjaiban egy új alapjog elismerésének a gondolatát, de szorgalmazza a mindenekfelett eurokonform normaszövegek megalkotását.

6. Mit jelent mindez Magyarországra nézve?

Az EKB vélemények fontosabb pontjainak összefoglalását követően szükséges értékelni, hogy az azokban közölt szempontok mennyiben maradnak az alapító szerződések révén az Európai Unióra monetáris politikája keretein belül. E körben megdönthetetlen érveléssel hatáskörrelvonást azonosítani nehézségbe ütközne, hiszen a tárgyalt politika kizárólagos uniós hatáskörnek minősül az eurózóna tagállamainak vonatkozásában. Ezt kiegészítendő szintén tompíthatja a kritikus hangokat, hogy az EKB véleményei *soft law* jogforrások, vagyis a szlovák és a szlovén alkotmányozók nem kötelesek az abban foglaltaknak eleget tenni elméletileg. Ennek ellenére az EUMSZ a monetáris politikáról szóló fejezetében kimondja: „[v]alamennyi tagállam biztosítja, hogy nemzeti jogszabályai – nemzeti

⁴⁴ Opinion of the European Central Bank of 24 July 2024 on a constitutional law on cash as legal tender and access to cash (CON/2024/26)

⁴⁵ Opinion of the European Central Bank of 2 September 2025 on a constitutional law on the right to use cash (CON/2025/26)

⁴⁶ EKB vélemény 2., 3.1.3

⁴⁷ EKB vélemény 2., 3.2.5–3.2.9

központi bankjának statútumát is beleértve – összeegyeztethetők legyenek a Szerződésekkel és a KBER és az EKB alapokmányával.”⁴⁸ Ebből kifolyólag az EKB véleményben foglaltak figyelmen kívül hagyása potenciálisan kötelezettségszegési eljárás megindításához vezethet, hiszen egyrészt a KBER és az EKB alapokmánya 4. cikke által megkövetelt előzetes konzultáció Szlovákia esetében elmaradt, másrészt az EKB 16. cikkben – illetve az EUMSZ 128. cikkében is – rögzített, az eurobankjegyek kibocsátásának engedélyezéséhez fűződő jogát a szlovák alkotmány tárgyalt cikke közvetlenül sérti az EKB vélemény szerint. Az eurózóna tagjaként tehát egy hasonló szituációban kockázatos figyelmen kívül hagyni az uniós intézmények „sugalmazásait”.

Ellenérvet talán az Európai Unióról szóló szerződés (továbbiakban: EUSZ) által rögzített egyes alapvetések segítségével lehetne megfogalmazni. Az EUSZ 2. cikke szerint az Európai Unió „az emberi méltóság tiszteletben tartása, a szabadság, a demokrácia, az egyenlőség, a jogállamiság, valamint az emberi jogok [...] tiszteletben tartásának értékein alapul.” A citált szövegrész a tagállamok közös értékeire utal, amelyek így az Európai Unió alapvető értékeinek is minősülnek. 2026-ban már három tagállam ismeri el emberi jogként a készpénzzel történő fizetéshez való jogot. Véleményem szerint az elmúlt néhány évben végbement – de látszólag be nem fejeződött – folyamat az európai emberi jogi hagyomány fejlődéseként értelmezhető, amely épp a szemünk előtt zajlik. Ebből kifolyólag felmerülhet a kérdés, hogy a készpénzzel történő fizetéshez való jog mely ponton válik védendő közös értéké – esetleg már napjainkban is megalapozott lenne ekként kezelni? Emellett a tagállami szuverenitás védelmével kapcsolatos érvek kiindulópontját képező 4. cikk (2) bekezdés is kiemelendő: „[az Európai Unió] tiszteletben tartja az alapvető állami funkciókat, köztük az állam területi integritásának biztosítását, a közrend fenntartását és a nemzeti biztonság védelmét.” Ezzel összefüggésben megfogalmazható a következő kérdés: az állam alapvető funkciójának tekinthető-e a hivatalos fizetőeszköz készpénz formájában való biztosítása, ha csak így tudja garantálni, hogy valamennyi területén élő jogalanyok lehetősége legyen részt venni a mindennapi tranzakciókban? Amennyiben igenlő választ adunk, ezt nevezhetjük az inkluzivitás érvének.⁴⁹ Az említett szempontok azonban jelenleg inkább elméleti megfontolások, mintsem a gyakorlatban eredményesen alkalmazható argumentumok.

Milyen következtetés vonható le Magyarországra nézve? A szerződési rendelkezések szerint minden eltéréssel rendelkező tagállamnak törekednie kell arra, hogy idővel képessé váljon az euró mint törvényes fizetőeszköz bevezetésére. E kötelezettség teljesítése végett hazánknak először is meg kell felelnie a maastrichti

⁴⁸ EUMSZ 131. cikk

⁴⁹ Vö. P. Gecse Dóra – Varga Beatrix: The role of cash in a digitalising Europe: Trends and impacts with a focus on Hungary, in: *Gazdaságtudományi Tanulmányok. A Kar fennállásának 35. évfordulója alkalmából: A MAB Közgazdaságtudományi Szakbizottság tanulmánykötete 2025* (szerk.: Lipták Katalin – Musinszki Zoltán – Nagy Szabolcs), Miskolc, Miskolci Egyetem, Gazdaságtudományi Kar, 2025, 521. o.; Pfeffer Zsolt: Készpénzmentes társadalom – a fenntarthatósághoz vezető egyik út vagyaggályos társadalom-mérnökösödés, *Opuscula Civila*, 10 (2025) 1., 11–12. o.

kritériumokban foglalt feltételeknek, amelyekről jelenleg jelentősen elmarad.⁵⁰ A gazdasági feltételrendszernek való megfelelés mellett szintén elengedhetetlen egy széles körű, alaptörvénymódosítást lehetővé tevő politikai konszenzus, hiszen – Európában egyedülálló módon – alkotmányos alapvetésként jelenik meg az Alaptörvényben, hogy hazánk „hivatalos pénzneme a forint”,⁵¹ amely rendelkezést az eurózónához való csatlakozás esetén meg kellene változtatni.⁵² Mindazonáltal láthatjuk, hogy a készpénzzel történő fizetéshez való jog az Európai Unió kizárólagos hatáskörét képező monetáris politika nézőpontjából sérelmes, ha az nem eurokonform értelmezéshez vezethet – állíthatjuk ezt a szlovák és szlovén példákból okulva. Az EKB a tizenötödik alaptörvénymódosítás hatálybalépését követően kibocsátott véleményében jelezte is, hogy míg Magyarország hivatalos fizetőeszköze a forint, addig nem tartja problematikusnak az Alaptörvény XIII. cikkében foglaltakat, azonban ha és amennyiben megtörténik az eurózónához való csatlakozás, a normahelyet szükséges lesz felülvizsgálni.⁵³ Következésképp az EKB által generált emberi jogi konfliktus tovább rontja az esélyeit az – egyébként sem elég széles körben támogatott – magyar euró megszületésének.

Irodalomjegyzék

- Arató Krisztina – Koller Boglárka – Pelle Anita: Miért nincs magyar euró? A kívülmaradás okai és körülményei, in: *20 év az Európai Unióban – Magyarország uniós tagságának közpolitikai mérlege* (szerk.: Bíró-Nagy András – Medve-Bálint Gergő), Budapest, Osiris Kiadó, Hun-Ren Társadalomtudományi Kutatóközpont, 2024, 81–103. o.
- Angyal Zoltán: *Az európai gazdasági és monetáris unió kialakulásának és működésének intézményi és jogi vonatkozású kérdései*, Európai Műhelytanulmányok 105. szám, a Miniszterelnöki Hivatal és a Nemzeti Fejlesztési Hivatal kiadványa, 2005, 1–160. o.
- Angyal Zoltán: Az Európai Alkotmányszerződés ratifikációs válsága, avagy a közvetlen demokrácia és az integráció kollíziója, *Acta Universitatis Miskolcensis, Sectio Juridica et Politica*, 25 (2007) 1., 175–190. o.
- Angyal Zoltán: Gazdasági és monetáris unió, in: *Internetes Jogtudományi Enciklopédia* (szerk. Jakab András – Könczöl Miklós – Menyhárd Attila – Sulyok

⁵⁰ Marinkás György: Hungary: No Euro Until 'Maastricht 2.0 Criteria' Are Met, in: *Economic Governance. The Impact of the European Union on the Regulation of Fiscal and Monetary Policy in Central European Countries* (ed. Nagy Zoltán), Miskolc-Budapest, Central European Academic Publishing, 2024, 718–720. o. Vö. Arató Krisztina – Koller Boglárka – Pelle Anita: Miért nincs magyar euró? A kívülmaradás okai és körülményei, in: *20 év az Európai Unióban – Magyarország uniós tagságának közpolitikai mérlege* (szerk.: Bíró-Nagy András – Medve-Bálint Gergő), Budapest, Osiris Kiadó, Hun-Ren Társadalomtudományi Kutatóközpont, 2024, 85–88. o.

⁵¹ Alaptörvény K) cikk.

⁵² Vö. Marinkás György: Current Issues of the 'Hungarian Euro' with Special Regard to the Self-set 'Maastricht 2.0' Criteria, in: *Maastricht 30: A Central European Perspective* (eds. Szilágyi János Ede – Marinkás György), Miskolc-Budapest, Central European Academic Publishing, 2025, 286–287. o.

⁵³ Opinion of the European Central Bank of 25 June 2025 on access to cash and a constitutional right to payment in cash (CON/2025/14), 3.1 és 3.4

- Márton), 2023, <http://ijoten.hu/szocikk/gazdasagi-es-monetaris-unio> (Letöltve: 2026.03.10.)
- Balogh-Békesi Nóra: Szuverenitásféltség és alkotmány, in: *Az állam szuverenitása – Eszmény és/vagy valóság – Interdiszciplináris megközelítések* (szerk. Takács Péter), Budapest- Győr, MTA Jogtudományi Intézet, Gondolat, 2015, 255–270. o.
 - Bardutzky, Samo: Konstitucionalizacija uporabe gotovine in ustavnorevizijska nomotehnika, *Pravni letopis*, 18 (2025) 1., 387–410. o.
 - Blutman László – Medvegy Dalma – Schiffner Ilona: Európai Unió: a „lopakodó hatáskörelvonás jogi összefüggésekben, *Európai Jog*, 23 (2023) 4., 1–11. o.
 - Bóka János: Az Európai Unió varázstalanítása – Gondolatok az Európai Unió jövőjéről szóló konferenciáról, *Európai Tükör*, 24 (2021) 2., 167–177. o. DOI: 10.32559/et.2021.2.11
 - Bóka János – Krajnyák Enikő: Control Mechanisms in the Conditionality Regulation, in: *The Supranational Interpretation of the Rule of Law* (ed. Bóka János), Miskolc-Budapest, Central European Academic Publishing, 333–341. o.
 - Budai Péter: Az Unió és a nemzetközi szervezetek joga? Guy Fiti Sinclair elméletének alkalmazása az Európai Unió fejlődésére, *Iustum Aequum Salutare*, 19 (2023) 4., 299–317. o.
 - Cameron, Rob: Unpacking Czechia’s devotion to cash and its currency, *DW*, 2026.01.06., <https://p.dw.com/p/56O0Z> (Letöltve: 2026.04.13.)
 - Domin, Marek: Constitutional Right to Use Cash in Slovakia: A Real Tool of Protection or Pre-election Populism?, *IACL-AICD Blog*, 2023.08.29., <https://blog-iacl-aidc.org/2023-posts/2023/8/28/constitutional-right-to-use-cash-in-slovakia-a-real-tool-of-protection-or-pre-election-populism> (Letöltve: 2026.03.10.)
 - Erdős Éva – Kiss Lilla Nóra: Creeping extension of EU competences or textbook exception that proves the rule? Some remarks on C-591/17., *Austria v Germany case*, *European Integration Studies*, 15 (2019) 1., 103–111. o.
 - Horáčíková, Viktória: Changes in the restriction of cash payments from 1 January 2026, *Emineo Partners*, 2025. december 16., <https://www.emineopartners.sk/en/changes-in-the-restriction-of-cash-payments-from-1-january-2026/> (Letöltve: 2026.03.10.)
 - Koller Boglárka: Politikai unió vagy nemzetek Európája? A millió dolláros kérdés margójára, *Európai Tükör*, 24 (2021) 3., 5–32. o. DOI: 10.32559/et.2021.3.1
 - Marinkás György: Current Issues of the ‘Hungarian Euro’ with Special Regard to the Self-set ‘Maastricht 2.0’ Criteria, in: *Maastricht 30: A Central European Perspective* (eds. Szilágyi János Ede – Marinkás György), Miskolc-Budapest, Central European Academic Publishing, 2025, 277–300. o. DOI: 10.54237/profnet.2025.jeszgyymmcep_11
 - Marinkás György: Hungary: No Euro Until ‘Maastricht 2.0 Criteria’ Are Met, in: *Economic Governance. The Impact of the European Union on the Regulation of Fiscal and Monetary Policy in Central European Countries* (ed. Nagy Zoltán), Miskolc-Budapest, Central European Academic Publishing, 2024, 717–743. DOI: 10.54237/profnet.2024.znecogov_31

-
- Marinkás György: The 'Almost Completed House': An Introduction to the Economic and Monetary Union, in: *Economic Governance. The Impact of the European Union on the Regulation of Fiscal and Monetary Policy in Central European Countries* (ed. Nagy Zoltán), Miskolc-Budapest, Central European Academic Publishing, 2024, 641–668. o. DOI: 10.54237/profnet.2024.znecogov_28
 - Mercz Mónika: Az EU jövője a fogalmak hálójában, *Jogelméleti Szemle*, 26 (2025) 1., 92–101. o. DOI: 10.59558/jesz.2025.1.92
 - P. Gecse Dóra – Varga Beatrix: The role of cash in a digitalising Europe: Trends and impacts with a focus on Hungary, in: *Gazdaságtudományi Tanulmányok. A Kar fennállásának 35. évfordulója alkalmából: A MAB Közgazdaságtudományi Szakbizottság tanulmánykötete 2025* (szerk.: Lipták Katalin – Musinszki Zoltán – Nagy Szabolcs), Miskolc, Miskolci Egyetem, Gazdaságtudományi Kar, 2025, 515–527. o.
 - Pfeffer Zsolt: Kézpénzmentes társadalom – a fenntarthatósághoz vezető egyik út vagyaggályos társadalom-mérnököszködés, *Opuscula Civilis*, 10 (2025) 1., 1–21. o.
 - Poništ, Viliam: Zakotvenie „práva na hotovost“ v Ústave Slovenskej republiky, *Justičná revue*, 75 (2023) 12., 1389–1404. o.
 - Štrkolec, Miroslav: Slovakia: The Path From Monetary Sovereign to Common European Rules, in: *Economic Governance. The Impact of the European Union on the Regulation of Fiscal and Monetary Policy in Central European Countries* (ed. Nagy Zoltán), Miskolc-Budapest, Central European Academic Publishing, 2024, 805–820. o. DOI: 10.54237/profnet.2024.znecogov_35
 - Varga Zs. András – Berkes Lilla: Constitutional Identity and Relations Between the European Union Law and the Hungarian Law, in: *Common Values and Constitutional Identities – Can Separate Gears Be Synchronised?* (eds. Varga Zs. András – Berkes Lilla), Miskolc-Budapest, Central European Academic Publishing, 2023, 165–223. o. DOI: 10.54237/profnet.2023.avlbcvci_6
-
-